

ÚTINAPLÓ (I.)

BALÁZS ATTILA

(nem tudom, lesz-e türelmem jegyzetelni)

— Jenő-*apuka* kivitt bennünket az állomásra

— a Cecitől nem búcsúzhattunk el (Ceci cica, eltűnt a csantavéri távollétünk alatt)

— útközben benéztünk az utazási irodába: az első halasztás 30 perc (eszerint az indulás időpontja fél egy)

— Jenő-*apuka* szerencsés utat kívánt és mi is neki; ő Dortmundba készül vendégmunkásaink gyermekeit oktatni; Jenő-*apuka* az apósom.

— Belgrádban esett az eső. Zita felhívta Tündiékét, Stojannal beszélt, egy kicsit zavarban volt. Stojan barátságos, Tünde bájos, két sörük volt csupán, így az ajándék pálinkának nagyon megörültek.

P. S. az újvidéki buszállomáson a pénztáros több mint negyed órát vergődött egy engedményes jeggyel.

1979. szeptember 5-én

— arra óbredtem, hogy nagyon világos van; felpattantam és rápillantottam az ágy mellett heverő karórámra; meghűlt bennem a vér: 11-et mutatott. Aztán rájöttem, hogy fordítva nézem. A korán munkába igyekvő Tündiék szobájából nyugtató kaparászás hallatszott, így a félig feleszmélt Zitát visszaringattam.

.

1979. szeptember 7-én

A legelején feltett kérdés: *lesz-e türelmem jegyzetelni, lesz-e idő rá?* — beigazolódott. Gyorsan peregnek az események. Óráam nyolcat mutat,

az eltérés hat óra. Belső óránk átállítása nehezebben megy: elég korán van még, otthon az ember néha ilyenkor indul a Dominóba vagy valami hasonló helyre. Fél kilenc, és mi nagyon fáradtak vagyunk, egész nap járkáltunk, s most itt van ez a közbülső hatodika is, ötödikét sem tisztáztam.

Csalódásomra nem DC tízessel utaztunk, hanem egy közepes Boeínggel. A DC 10 Los Angelesből érkezett, csak úgy ontotta szárnyas cet testéből a tengerek népet. Semmi remény sem volt arra, hogy velünk visszainduljon, mégis sokan rebesgették, hogy ez fog történni: titkos csatornákon érkezett hozzájuk a hír, a remény telexein — gépünk ekkor már, mindent beleszámítva, négy órát késett a felrepüléssel. Az aszfaltpályán vesztegelt; láthattuk az étterem üvegfalán át, hogy sűrögnek-forognak körülötte, két hangyaalak a szárnyán mászkált, vörös pióca tapadt az oldalára.

Az ebédet így a „szárazon” fogyasztottuk el: egy kis erőlevest, elég gyatrát, meg valami zamatos sültet. Ez utóbbi a salátával ellentétben ízletes volt. A vámmentes övezetben finom carlsbergivel szórakoztam, amikor megérkezett egy nagy kínai gép. Kisvártatva apró sárgák csivitelő, kíváncsiskodó seregei lepték el a free-shopot. Pillanatok alatt szétszórdtak. Nem nagyon érthettek angolul, mert az indulásnál, utuk folytatásánál a harmadik hívásra sem verődtek össze hiánytalanul. Heten-nyolcan kinn álltak a tornácón, és a nekiiramodó gépeket szemlélték derűs arccal. A légikisasszony ajka szélét harapdálva igyekezett összeterelni őket, sikertelenül: mint a kotlásra nem hallgató kiscsibék, úgy széledtek minduntalan szét mindent megcsodálva.

— Ilyenek a charterek — mondta egy utas.

— Ilyen a JAT — mondta egy másik. Chicagóról beszéltek, arról, hogy ki várja őket ott. A két kimustrált úri kurva és ápolat küllemű lovagjaik még sok okosat mondtak.

A repülőtársaság nem kezeskedik semmiért

A Boeing délután, 4 óra 15 perckor indult útnak. Két steward és két stewardess; egész úton jóltartottak bennünket, panaszra nincs okunk, egyedül a hús körítéséül szolgáló rizst főzhatték volna még egy kicsit. A vámmentes övezetben vettünk egy Ballantine's-t meg egy csomag Camel, a Shannonon (Dublin) egy pár puha ír gyapjúzoknit, Zitanak meg egy pakolás Guinness-t, hat üveg sört, melyről később kiderült, hogy barna, s hogy érdekes medvecukoríze van, s hogy medvecukorízűbb minden barna sörnél, melyet valaha is fogyasztottam. A dundi légikisasszony megmutatta, hogy kell felfújni az úszógumikat, ha netalán zuhannánk, aztán fülhallgatókat kaptunk két és fél dollárért, amit úgy magyaráztak, hogy erre nemzetközi egyezmény kötelezi őket (mármint a két és fél dollár begyűjtésére). A hét kanálison mindent hallgathattunk: „népzenét”, rockot, dzsesszt és komoly zenét; láttuk a Pink Panthert Peter Sellersszel — a jobb könnyű filmek közé tartozik.

Az út 10 órát tartott (10 000 méter magasan, óránként 900 kilométeres átlagsebességgel). Késő éjjel érkeztünk Chicagóba. Az O'Hare márvány/üveg folyosói lenyűgözőek: a falba ágyazott hangszórókból halk zene sugárzik valami ünnepélyes hangulatot kelteve még a szokatlanul tiszta klozetokban is, ezekben a tágas, tükrös termekben, melyek rekeszeiben a lehető legfinomabb papír található. A szerteágazó alagutakon át egy kerek terembe jutunk, olyan, mint a Kubrick-filmben, az Odisszeában. Zita a lépcsők alatt akar aludni. Meglepő az emberek barátsága, ahogy tudakolják, merre megyünk, mifélek vagyunk.

Aztán megvirrad. Buszon be a központba. Nehezek a hátizsákok, nehéz bennük a pár üveg szilvónium. A kulacsban is pálinka van, azt húzogatjuk. Az amerikai vámőr nagyvonalúságának köszönhetjük, hogy mindent, a sörrrel és whiskyvel együtt behozhattuk. Első találkozásom Chicagóval így az eufória fellegeiben bonyolódik le. A Wabash Avenue 826 alatt, a keresztény ifjúság szálláshelyén töméntelen néger — a Y.M.C.A. a legolcsóbb alvóhelyek közé tartozik. Nem mondhatók, hogy a legbarátságosabban méregetnek bennünket fekete barátaink! Sokalljuk a tizenöt dollárt, amit a szobáért kérnek, felkeressük a másik Y.M.C.A.-t — itt tizennégy dollár fejenként plusz nem alhatunk együtt, a lányokat és a fiúkat, férfiakat és nőket erkölcsösen szétválasztják. Nincs már erőnk visszamenni a Wabash-be. A St. Claire hotelben kötünk ki huszonkilencért plusz 1 dollár adó, a St. Claire Streeten, mint később kiderül, ahogy viccelődve mondtuk: *a város milliomos negyedében*. Egész délután aludtunk, utána szép esténk volt: messzire elkószáltunk, rengeteg szórakozóhelyet láttunk kívülről, egy olcsóbb mexikói étkezdében vékony térszába csavart, ízletes, fűszeres babot ettünk füstölt hússal. Váratlanul ért, hogy annyira ízlett a jeges kóla; alkohollal nem szolgáltak.

Reggel kerestünk egy önkiszolgálót. Úgy döntöttünk, hogy visszamegyünk a Wabash-be, de előbb jót zuhanyozunk. Meglepő, hogy nem volt székrekedésünk, pedig fel voltunk rá készülve, felvérteztük magunkat hashajtókkal; lekopogom: egyelőre zökkenőmentesen megy nem kis örömkünkre. Nagy könyvesboltba térünk be: Zita a háború előtti amerikai nőkről szóló, képekben gazdag *American Myth* című könyvet akarta megvenni, én meg körülnézni. Az egyik polcon Pound *Cantóinak* teljes kiadását pillanatottam meg, azt, amelyiknek egyik példánya már járt a kezemben Újvidéken — majd megveszem, ha lesz rá pénzünk visszatérőben, ugyanis egy körutat tervezünk: CHICAGO—SAN FRANCISCO—LOS ANGELES—NEW ORLEANS—NEW YORK—CHICAGO. A Greyhoundra lehet egy hónapig minden reláción érvényes jegyet váltani jutányos áron.

Délután kimentünk a Michigan-tóra. Háborgott, olyan volt, mint a tenger, gondolom, hogy az, aki elsőnek pillantotta meg, annak is vélhette: olyan, mintha véget érne a szárazföld s újra az óceán. A hullámok vadul rohamozták a hullámtörőket. Egy akvárium van a parton rengeteg egzotikus tengeri lényvel. Zitát idézem: *tengeri takonnyal és seggel, tengeri végbélrózsákkal*. Cápával, delfinnel, fókával. A pingvin hangolt le bennünket: mint a kerítésen rést kereső csinke, úgy úszkált le-föl az üveg mögött. Egyedül voltunk a puszta strandon, a lehorgonyzott vitorlásokon millió apró csengő csilingelt kísértetiesen az egyre erősödő szélben. Átvágtunk a végtelen füves területen a felhőkarcolóig; a távolban vonuló négereket láttunk, mint később kiderült, valamilyen koncertre igyekeztek a Burnham Parkba. Első ízben éreztük kifejezettebben, hogy nehezen fogunk boldogulni gyalogszerrel.

Szeptember 8-án

Korán ébredtünk, a nap felkelőben rávilágított a vörös téglás, régi, több emeletes épületek tetején éktelenkedő rozsdás tartályokra. Még a St. Claire-ben láttam a tévén, hogy egy képert, fényképert, címe: A felkelő nap New Mexicóban, szerzője 1800 dollárt kapott. Kettőnk közül Zita a fényképész, nem vettünk még filmet a gépébe. Ő egyébként azt állítja, hogy ezek a tartályok tűzoltásra szolgálnak, nekem erről a vadnyugati filmek szétlőtt, csordogáló hordói jutnak eszembe. Ugyanott hallottam, hogy valahol a külvárosban két serdülő leány holttestére bukkantak, és hogy a legifjabb Kennedy valami csúnyát mondott Carterre. A magasban lakunk, alattunk földfeletti csattog rozsdás fémoszlopain, a prohibíció idejében is meglehetősen már. (A sínek rozsdásak, ellenben a szerelvények újak.) Egy helyen megkerüli a szemközti épületet, az ablakok mellett megy el. Tényleg, milyen lehet ott lakni?

Belül tömve négerrel, egyetlen fehér bőrű sincs; valaki illatos pálcikákat árul, minket megkerül. A kínai negyed, ahová igyekeztünk, elég kicsi, sokkal kisebb a New York-inál. Rengeteg limlomot árulnak, de akadnak érdekes dolgok is, mondjuk, a lampionok, de elsősorban a fűszerek ingerlő, tömény illatukkal. Azt sem tudjuk, melyik mire való. Sétálgatás közben átmentünk egy aluljárón: csenevész bokrok, mögöttük sivár háztömbök. Bementem a bokrok közé vizelni. Már majdnem elértük az épületeket, amikor egy rendőrkocsi állt meg mellettünk. Az imént söröztünk az út padkáján üldögélve, ránk se hederítettek, most miről van szó?

- Attól tartok, hogy rossz irányban haladnak.
- Miért?
- Ez fekete terület. Mostanában is volt egy-két gyilkosság. Ne adjanak nekik alkalmat, hogy fegyvert szegezzenek magukra.

COVER CHARGE

\$4.00 per person
(per show)

Friday and Saturday

* *

2 DRINK MINIMUM

(per person) (per show)

Holiday Inn®

Pénteken és szombaton

Este a Holliday Innben, a Riok's-ben, Art Farmer estje. Közreműködik a Freddy Hirsch trió. Szép kis helyiség, rekeszekkel: minden asztalon „viharlámpa” ég, csábító mulatt pincérnő szolgál ki, rajta kívül egy hosszú szőke angyal Tünde aranyhajával és egy temperamentumos kis ázsiai típusú. Drága behozatali sört hoz gyönyörű lépteivel. Négy dollár a belépő plusz két ital a minimum. Nekifognak a zenészek, nem nagy lendülettel: Farmer letargikusan fújja hangszerét, minduntalan a füléhez

emeli trombitáját, megrázza, nézegeti, mint az asztaliteniszezők, amikor túl hosszúra vagy éppenséggel rövidre sikerül a labda, addig a trió működik. A zongorista Freddy Hirsch a legjobb köztük, játékában felcsillan néha valami az igaziból, de csak: *csillan*. A japán dobos közepes, fintaiból ítélve beleéli magát, ellenben amit hallunk, az valahogy meghazudtolja ezt. A bőgős nem jut kifejezésre. (Freddy és ő fehér gyerekek, a dobos ázsiai, Farmer fekete — Zita szerint reprezentatív keresztmetszet, mint a pincérnők.) A bőgőst kivéve mindenki leszólózza a magáét. Nem vagyok különösebb szakértő, de annyit meg tudok állapítani, hogy ezek valami rossz keveréket játszanak itt rosszul, pontosabban: fél-erővel. Egy óra elmúltával, két-két sör elfogytával olajbarna nimfánk csábos mosolyával megkérdi, hogy óhajtunk-e belépni a következő fordulóba, ami újabb négy-négy dollárt és két-két Heineckent jelent. Nem óhajtunk, erre csupán 18 dollárral vág meg, és mehetünk. Erről viszont a piros fénynél vesztelő taxi kattogó taximétere jut eszembe. Sokkal na-

Náha felcsillan valami az igaziból

gyobb név csapott már be bennünket így: tavaly Dizzy Gillespie-t láttuk Dubrovnikban, egész idő alatt közepes gitárosát szerepeltette, s az az egész idő is nagyon rövid volt. Kb. akkor ért véget a chicagói dzsesszfesztivál, amikor mi az óceánt repültük át. *Az év első hivatalos dzsesszfesztje* — írta a falakról félig letépett plakátokon.

Egyébként a Rick's-be még Zoot Simset várják e hó végére, de mi akkor már messze leszünk, különben se hagynánk még egyszer megnyúzni magunkat. Az az érzésem, hogy akinek neve van, jelen pillanatban azon mesterkedik, hogy jó pénzért adja el kis „káprázatos” villám-show-k

reflektorfényében. Kifelé menet várakozók hosszú sora mellett haladtunk el, a felsőbb korosztályok jól szituált tagjai. Várják, hogy leültessék őket.

— Milyen volt?

— Pocsék.

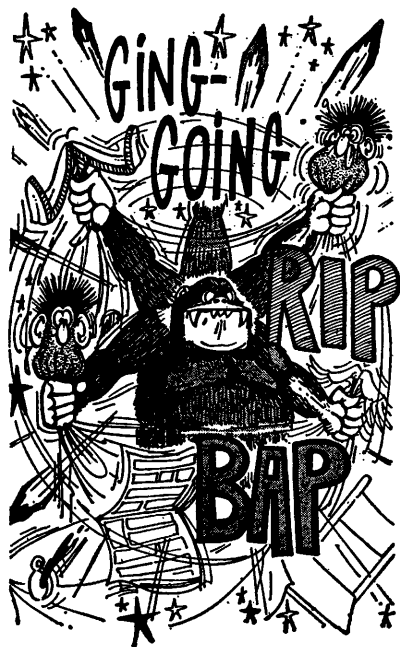
Az idős lady hangosan felnevet. Ha valahol virágzik még szabadon a dzsessz, akkor a peremváros negyedeiben.

Szeptember 9-én

Vasárnap. A lányok gyilkosát még nem találták meg, feltételezik, hogy szexuális indítékú bűntényről van szó. Feltételezik, mert nem történt behatolás; egyelőre az udvarlók kihallgatásánál tartanak. A Kennedy—Carter vonalon diplomatikus kimagyarázkodás. Néger mise közvetítését hallgatjuk — magával ragadó. Mint a míting, melynek tegnap tanúi voltunk. A néger emancipációs mozgalom harcosai nem nyugszanak. A pár ezer sötét bőrű a partmenti füves sávon jött össze: az erős hangszórók gyors ritmusú zenét bufogtak a térbe, eksztázis, színes léggömböket eregettek a levegőbe. A rendőr figyelmeztetése után keveredtünk közéjük; a busz, melyre felszálltunk, végül mégis a néger negyedbe vitt bennünket; gyorsan gyalogoltunk egy kihalt parkolóterületen át, aztán egyszer csak ott voltunk. Gondolom, hogy Andrew Young esete fokozta a feszültséget, a hétköznapi erőszakban azonban nem kell erővel politikai, faji indítékokat keresni.

Los Angeles és San Francisco között megszökött egy Ricky nevezetű cirkuszi gorilla. Egy kisvárosi öreglány vette észre szombat este fél tízkor: *rémes szörös teremtés mászott be a kerítésemen, jöjjenek rögtön!* A seriff nem vette komolyan a dolgot, helyettesét küldte ki, aki szintén az öregasszony lidérces álmának vélte az egészet: nyugodtan lépett be a garázsba; Ricky a lábánál fogva vágta a falhoz úgy, hogy a szerencsétlen fickó súlyos agyrázkódást szenvedett. Erre a seriff is megjelent, ő a közeli állatkert őrét riasztotta, aki egy zacskó kikirikivel próbálta becsalni a majmot a rendőrkocsiba, s miután ez nem sikerült, altató lövedéket röpített a gorilla testébe, amitől az még idegesebb lett: felugrott a kocsitetejére, megdöngötte, majd az őre vetette magát. Ricky életének a seriff kétszövűje vetett véget.

Délután a Chicago Art Institute-ba mentünk. Vasárnap korábban zárnak. A földszinti teremben azonban még körülnézhattunk. Olyan könyveket láttam ott, hogy az szerény vásárlási lehetőségeimre gondolva elszomorított. A fényképészet történetét sikerült átnéznem csupán, aztán távoznunk kellett. Este Andy Warhol Bad c. filmjét nem néztük meg.

Emberfeletti erejét a gorilla sajátos
konstitúciójának köszönheti

Szeptember 10., 11., 12.

Kezdődik az út. Már Chicago külvárosában járunk. San Francisco háromnapi távolságra van, három nap buszozás áll előttünk, az éjszakákat is a buszban kell töltenünk. A sebesség a hatalmas város elhagyásával sem növekszik számottevően. (Chicago hatalmas kiterjedésű, ezt már a repülőben észrevettük. Millió fény. Furcsa érzés volt, hogy ott lenn kell majd valahol feltalálnunk magunkat. Makacs dolog ez, mint a lámpaláz. Vissza-visszatérő, kiirthatatlan, aztán rögtön elmúlik, amint megérkezel.) A sebességkorlátozást komolyan vesszük, nem nagyon lépik át a mi kilencvenesünket, pedig minden feltételük megvan rá. A sebesség csigalassúnak tűnik a széles, soksávos úton, a termékeny Illinois síkságán. Kétoldalt kukoricatáblák, utána beesteledik. Iowa következik, Des Moines. A külváros elég csinos: a kivilágított utcákat tömött pázsitok, takaros kis házak szegélyezik. A központi megálló n leszáll a két apáca. Egyikük megkérdezte, hogy hová utazunk. Sajnálattal vették tudomásul, hogy távolabbra. Az az érzésem, hogy szállást akartak felkínálni nekünk.

Hátizsákjaink láttán sokan érdeklődtek már útirányunk felől: honnan jöttünk, hová megyünk, segíthetnek-e? A repülőtéren odajött hozzánk egy fiatal házaspár. Kiderült, hogy ők Görögországba készülnek. A St. Claire sarkán tanácsalankodtunk, amikor egy nagy darab, portáskínézésű néger, anélkül, hogy a segítséget kértem volna, útbaigazított. Ez volt a másik említésre méltó eset.

Nebraska a farmerek országa, végeláthatatlan kukoricaföldek. Zita nevetve mondja: *alacsonyabb, mint nálunk a kolhozban*. Az épületek többnyire fehérek, köröttük gondosan nyírt fű, távolabb mezőgazdasági gépek sorakoznak. Omaha, Lincoln. A sofőr előtt mikrofon, tájékoztatja az utasokat, mikor lesz a következő megállás, hol, meddig fog tartani, lesz-e idő enni, mosakodni. Felhívja az utasok figyelmét a látnivalókra, mint a repülőben, ahol a pilóta jelzi, mikor repülünk át egy-egy fontosabb pontot. Akkor is, ha a sűrű felhőrétegtől nem láthatunk semmit. A motelek, állomások illemhelyei többnyire tiszták, tágasak, illatosak; meleg víz, papír mindig van. Az éttermen kívül sok-sok automata: flipperek, szendvics-szekrénykék, cigaretta, kávé, tea, leves, gyökérsör, narancsszörp Pepsi- vagy Coca Cola, a Coke. Ha nincs aprópénz, itt a pénzváltó gép.

A buszban külön kis mosdó van, hátul, ahol cigizni is szabad; a légkondicionáló mintha nyelné a füstöt. Egyedül az ülések, az egyébként nagyon kényelmes ülések tisztaságát kifogásolnám. Pontosabban: hiányolom a támlahuzatot. Egy szakaszon ijesztően korpás fejű ember ült elöttem. Nem mondom, az enyém is korpás, de az övé egy adta seb. Manapság az ember lassan végső győzelmet arat a fekete himlő felett, de az ártatlan, ellenben annál makacsabb korpával nem tud mit kezdeni: Pitin, Birkin, Sulfrin, Allin, mind tehetetlen, csak részleges eredménnyel jár, még a Sterogenol is, akkor is, ha szappan nélkül használják, ami — tudvalevőleg — semlegesíti a különben igen hatásos fertőtlenítőt. Némileg megnyugtat, hogy a hajpikkelyek ikérdését itt sem oldották meg. A padlóra hulló hajpíhéket felsöprik, a buszt minden nagyobb állomáson kitakarítják. Ilyenkor mindenkinek el kell hagynia a járművet. Kártyalap nagyságú cetlit kapunk, az részesít előnyben az odalenn várakozókkal szemben.

A takarékosági ikampány ellenére a Greyhound utasai továbbra is az alsóbb rétegek közt verbuválódnak — majdhogy kizárólag.

Cheyenne előtt szikár, napszitta, széltől cserzett, szúrós tekintetű — minden gyermekkori olvasmányomban szúrós tekintetű — cowboy szállt fel, s mivel dohányzott, a közelünkben telepedett le. Szinte hangosan gondolkodva mesélt a mellette ülő, mulya kamasznak: itt született ő ezen

a tájon, itt cseperedett fel, ő itt érezte az első csókok ízét, valamikor lova volt és puskája, lóháton járt be a városba berúgni és egy kicsit befeküdni azok közé az édes csíkos harisnyák közé, négy lovat nyúlt el, valamikor sok volt erre a munka, de még több a nyúl. A farmerek megtizedelték őket. A farmerek, nem a prérifarkas. A nyúl, amikor drótkerítés kerül az útjába, olyan gyorsan fúr lyukat és bújik át alatta, hogy mire a coyote ugyanazt a vájatot kiszélesíti, a tapsi már messze jár. A Greyhound se más, mint egy képzeletbeli nyulat üldöző agár. Chicagóban az O'Hare-n landoltunk, a *hare* a *rabbit* szinonimája: mit csinál otthon a Cuniculus?

A Greyhound csakugyan nem más,
mint egy fiktív nyúl után loholó agár

Az öreg tehénpásztor pontosan emlékezett rá, hogy melyik ház előtt töltött el holtrészegen egyszer egy éjszakát.

Wyomingban egyre dombosabb a talaj, sárgább a fű, kezdődik a vadnyugati filmekből ismert táj; vörös a föld, vörös a por, vörös a sár. Legelésző marhacsordák. Wyoming után Utah, éjszakai kiszállás Salt Lake Cityben. Virradatkor Nevada, a Sziklás-hegység kietlen vidéke, aztán sehogy sem akar véget érni. Már fáraszt a szemünk elé táruló kép, az utazás. Renóban óriástörpe: színes gipsz aranyásó.

Ezután Kalifornia csakugyan paradicsom: a tar sziklák után tavak, fenyesek; a Sacramento völgye. A folyó termőtalajban vájt magának utat, ennek megfelelően zavaros. Az út két iránya közti sávban sokszínű virág. Ismét dombok, Oakland, a híd és végre! már egész belegémberegtünk.

San Francisco, 1979. szeptember 13-án; Budget Hotel, az állomástól jobbra, rögtön az első sarkon

Tegnap este ezt pillantottuk meg elsőnek, s miután elég olcsónak találtuk — tíz dollár nyolcvan cent plusz 2 dollár key-deposit, amit a kulcs visszaadásakor visszakapunk —, ki is váltottunk egy szobát. Ikerágy, kissé rozoga, egy szekrény, csap, foszló tapéta, vörös szőnyeg.

Óriásnyúl-kövület. 1893-ban bukkantak rá a Sacramento iszapjában. Egy szemfüles vállalkozó Renóba szállította, ahol sokáig mint vásári carrousel-bábu forgott egy gigászi lila körhintán, melyre Reno ősz polgárai ma is szeretettel emlékeznek.

Nemzedékek zárták szívéikbe, míg egyszer csak mindenki döbbenetére és mérhetetlen elkeseredésére el nem tűnt, egy éjszaka, minden előzmény nélkül, titokzatos körülmények közt egyszerűen nyoma veszett. Egykori megléte a Cuniculusban kifejtett nézeteim egész csoportját látszik megmásíthatatlanul alátámasztani

Felfedeztünk egy forgalmas utcát a közelben, azon megyünk végig — olcsóbb helyet keresünk. Egy térre érünk, ahol valaki trombitáját recsegteti, arrébb kongákat ütögetnek; sínek, a sínek végén forgó, süllyesztett kerek pódium. A süllyesztett kerek pódium mellett hosszú sor, aztán

megerkezik a cable-car, a képeslapokról, könyvekből ismert drótkötél-villamos. A drótkötél a kis canyon alján fut állandóan. Arra kapcsolódik rá és kapcsolódik le a szerelvény. Többet nem tudnék mondani a működéséről. Villanymotoros aligha tudna megbirkózni San Francisco kaptatóival. Maga a sülyesztett kerek pódium nem más, mint a drótkötél-villamos megfordítója, lévén, hogy végállomásról van szó. A cable-car külalakra olyan, mint a századforduló utasszállító bódéi, látom, belül sárga fapadok. Itt van a BART (Bay Area Rapid Transit), a szuperszonikus földalatti egyik megállója is. A BART-tal lehet kijutni Berkeleyre is. Egy kalózkínézésű fiú állítja: nincs szükség arra, hogy fizessünk, álljunk ki az út szélére, a stopp itt jól megy. De most a Turk Streetet keressük, a Y.M.C.A.-t. Egy Hendrix-kínézésű rendőr szerint vissza kell mennünk, arra, amerről jöttünk. Megiszok egy sört a hátizsákból, és végre megállapítom, merre vagyunk — nem a külvárosban, mint hittük tegnap este, ahhoz túl forgalmas is a hely, hanem benn, a Market Street és a Powell találkozásánál. Mégis megkérdem a kalózt, hogy merre van a központ. Feláll, és széles gesztussal mutat körbe: *ez az!* Ebben benne van az is, hogy az egész Frisco az.

Az X. hotel valamikor fehér épület lehetett. A vészkijárat vas garádcsai rozsdásak, ablakai piszkosak; rojtos kék szőnyeg, a fal mellett különböző típusú székek, a székeken merev figurák, a sarokban tévé. A tapéta itt is kunkorodik, ócska girlandok, az asztalkán hervadt virág, légyköpéses csempe tükör, bűdös felvonó. A RECEPCIÓ A MÁSODIK EMELETEN. A recepció pultja mögött indiai család heverészik. Ez lehet a nappaljuk: a földön elfogyasztott étel maradványai. Nincs hely.

Zitát lenn hagytam a székekben révedező szállodavendégek egyike mellett: középkorú férfi, szomorú tekintetű, furcsa szakállú; szünke ruhában, amelyet gyermekkoromban viseltek a férfiak. A Jugoszlávia hallátára egy testes, hajcsavaros japán hölgy holdarca felragyog:

— Nagyszerű! milyen érdekes!

Nem messze törött öregember üldögél, maga elé néz. Kezében műanyag pohár. Időnként böffent, nyámmog egy kicsit, majd beleloccsantja a pohárba. Színes trikója van, hasonlít arra, amelyet valamelyik kirakatban láttam: *ha tudom, hogy ilyen sokáig élek, jobban vigyázok magamra.*

A szomorú tekintetű férfi tanácsolja, hogy nézzük meg a lakáshirdetéseket. Egy prospektust is mutat, a szállodák lajstroma árakkal. Megköszönjük, erre ő csak legyint, mintha halni készülné: neki most már nincs szüksége rá.

Az utcán még egy kalauzolónk akad, figyelmeztet bennünket, hogy vigyázzunk, nehogy a túl olcsó hotelben egyszerűen kirámoljanak bennünket.

A Y.M.C.A.-ben sincs hely. Ők a Grand Centralt ajánlják a Marketen. A Grand Centralban csábító fotók a szobákról, tizenhat dollár fürdőszoba nélkül (közös zuhanyozó van minden emeleten). Zútát már nagyon ingerli a hátizsák; úgy döntünk, hogy itt töltünk egy éjszakát. S a szoba csakugyan nem olyan, mint a képeken, azonkívül az ablak tetőre nyílik, nyugodtan be lehet sétálni rajta. Most már ott egye meg a fene!

Utána megettünk egy fél csirkét, s kimentünk a Fisherman's Wharfra. Csirkevétel közben sompolyog mögénk egy kövér, piszkos, elvetemült néger. Elcsukló hangon suttogja: *éhes vagyok, csak egy darabka húst!* Mi a miénket az utcán fogyasztjuk el egy fekete márványlapon. A bőre a legfinomabb, ropogósra sült. A bőrébe szívódtak fel azok a finom fűszerek, amikkel keneggették.

A Fisherman's Wharf a víz mellett van az öbölben, a cable-car másik végállomása. A cable-carról még csak annyit, hogy eléggé döcögős, nagyokat ránt, negyed dollár, amit a kalauz találomra gyűjt be. A pénzüsszeget egy hosszanti, fogantyús tengely segítségével diktálja egy számlapos dobozba, ami hasonlít a taximéterre. 1892-ben gyártották. A tengely fogódkodónak eszményi helyen van, így könnyen megesik, hogy belekapaszkodsz, ilyenkor a kalauz nagyon ideges, mert az utas által bediktált összeget meg kell semmisíteni, különben neki kell kifizetnie. A masiniszta méteres rudat rángat, és egy elég magas fekvésű pedált tapos. Úgy tűnik, óriási erőfeszítésébe kerül, hogy a domboldalon lefelé össze ne törjünk. A drótkötél-villamos mindig úgy meg van tömve, annyian csimpszkodnak az oldalán is, hogy hatalmas szőlőfürtre emlékeztet. A Wharf a város legkommerszebb része: méregdrága üzletek, méregdrága éttermek; innen futnak ki a sétahajók, és innen emelkednek a magasba a helikopterek, melyek elviszik a fizetőképes látogatót a hírhedt Alcatraz szigete fölé. Nappal a partról is láthatók az immár üres börtönépületek fehér falai. Olyanok, mint abban a filmben, melyben az egyik rab megbarátkozik egy verébvel. Az ALCATRAZ feliratú szürke T-shirtök városrosszerte kaphatók. Itt van az útikalauzban ünnepeelt Tarantino's Restaurant; itt van a száz dollárért nyíró borbély, aki fényképekkel bizonyítja, hogy egykor Frank Sinatra és Joe Maggio fejét csinosította. Itt vannak az aranyásók folyosói, az angol viaszbabák, a Ripley-furcsaságok. A levegőben masszív csap, ömlik belőle a víz. Első pillantásra felfoghatatlan: úgy tűnik, hogy a levegőben lebeg, aztán kiderül, hogy a vízszugár csövet rejteget magában: azon keresztül pumpálják fel a vizet, s az tartja a

magasban a csapat. Ha jól tudom, valamelyik világkiállítás egyik attrakciója volt. Itt van X. Y., a „legnagyobb japán szobrász” autoportréja is, melyre saját haját aggatta fel, saját körmeit ágyazta bele. Benn Lin Cs’ung, a kettős szembogarú uralkodó, a hírhedt kártyás és kurafi élethű mása; arrébb a műanyag kutyaagumit és okádékot áruló üzlet. Egy barátomnak volt valamikor ilyen gyűjteménye. Volt egy kis tömlője, azt fel kellett fűjni és a szék párnája alá rejtteni. A ráülő személyt — többször is sikerült — kellemetlen helyzetbe hozta: a kipréselődő levegő élethű ürügyűfütty hangjával röppent ki.

AZ ELME VIDÁMPARKJA. Az Államok a világ egyik észbontó része: gigantikus (zsib)vásár és a huszonegyedik század. Dekadencia: a tudományos-fantasztikus filmek szerkezetei pontosan, rozsdásodóféliben.

Szeptember 14-én

Visszatértünk a Budgetbe. Várnunk kellett délig, a kijelentkezésig, mert nem volt hely. Zitát leültettem a Greyhound állomásán, és elindultam hotelnézőbe. A szomorú tekintetű pártfogónk a Windsort ajánlotta volt. Megtaláltam: olyan, mint az X. hotel, csak valamivel drágább. Drágább a Budgetnél két dollárral, ami lényeges különbség, ha figyelembe vesszük azt is, hogy a Budget bizalomgerjesztőbb. A továbbiakban meggyőződtem arról, hogy a Budget kell nekünk: a Shaw-ban nem volt hely, a Federalben huszonegy dollár fürdőszoba nélkül, máshol 30—40. (Lakásokat szinte olcsóbban lehet bérelni, mint Újvidéken, sajnos, hosszabb távon.)

Végül megkaptuk a Budget 415-ös szobáját. Szürkéssárga, elütő árnyalatú pöttyökkel, tenyéryi gipszelésekkel. A mennyezeten egy lyukat drótkéfével tömtek be. Az ágy melletti falon nincs vakolat, de van tévénk, amelyik kifogástalanul működik. (Egyedül a St. Claire-ben volt még tévénk, de azon sűrűn vibrált a kép.) Két festményünk is van. Reprodukciók. A kisebbik Párizs valamelyik utcáját ábrázolja, a sarkon hirdetőoszlop, rajta: PETITE. A PETITE alatt elmosódó női fej. Szerzője ismeretlen. A másik kép jóval nagyobb, le is szakadt a falról. Piros-fehér-kék-fekete négyzöges térbeosztású, a központi motívum mértani fa. Aláírás: G. Isola, 66. Isola aláírása mellett Ray Van Kesselé, aki tudatja velünk, hogy ez év augusztusában e kép társaságában töltött egy hetet. A PETITE nem tartozik a festészet említésre méltó alkotásai közé, de a FA sem. A tévén filmet vetítenek, állandóan megszakítják a hirdetések: Count Basie ül fetus-fejével egy csinos nő mellett. Étteremben vannak, ízlésesen terített hosszú asztalnál. A nő elmosolyodik:

— Egy jóképű együttes-vezérrel ebédelni felejtethetlen dolog, de valami még szebb ennél.

— Mi?

— Az egész együttesel ebédelni.

Az egész big-band megrohanja az asztalt. A nő Basie-re néz mosolyogva:

— Nem lesz baj a fizetéssel?

Basie ragyogó arccal veszi elő és mutatja fel — az American Express Cardot.

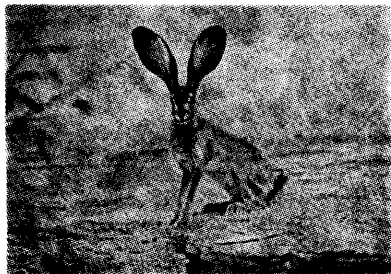
Elfogyasztottuk a maradék fél csirkét. Hidegen nem volt olyan finom. Budweisert ittunk rá, ez viszont jólesett. A Budweiser volt a kedvenc söröm, amikor pár évvel ezelőtt New Yorkban jártam. Világos, könnyű, whiskyvel kitűnő. Csapolt sör gyanánt is legtöbbször Budweisert adnak. Az előétel után a kínai negyedben ebédeltünk, a Mandarinban. Aránylag olcsón kaptunk fóliában sült kacsa húst, rántott rákkarikát, párolt csirát és lekváros-szalonnás kalácsot, mellé teát. Kristálytisza patakocska csörgedezett a bokrok közt, asztalunk mellett a falba süllyesztve. A lekváros-szalonnás kalács tészta olyan, mintha nem lenne megsülve: nyúlós, de az egész készítménynek finom pikáns íze van.

Én

Az utcán ikószálva egy utcai combóra akadtunk: szikár vörös fiú fújja a szaxofont, bajszos középkorú veri a dobokat. A basszust ugyan gitár

szolgáltatja, erősítőre kapcsolt gitár, de ez nem sokat ront az előző ket-tőn. Egy darabka szőnyeget terítettek a dobok alá, hogy ne csússzon, mellette a szaxofon nyitott tokja, benne fémpénz. A vékony legény úgy fújja hangszerét, hogy egy idő múlva be kell vallanunk: pár centért itt jobb zenét hallgatunk, mint az Art Farmer esten. Oly zseniálisan improvizál a Take Five körül, hogy az lesújtó.

Pár centért itt jobb zenét hallgatunk,
mint az Art Farmer esten

A live-sex szórakozóhelyek utcáján lesétáltunk az Embarcaderoóig. Hatalmas önkiszolgálóba tértünk be. Ezek az önkiszolgálók külön fejezetet képeznek. Olyanok, hogy mérhetetlen fájdalommal tudnak eltölteni: meg-erőltetés nélkül vásárolhatnánk el a heti pénzünket. Hogy a sajtok, fel-vágottak, konzervek mérföldes standjainál ne is időzzek, bort vettem. Kaliforniai. Vehettünk volna franciát, spanyolt, olaszt, portugált és ma-gyart is. A kaliforniai olcsó bor, rossz minősége ellenére ízlett: rég ittam, már nagyon megkívtam. Vörös Los Hermanos.

Szeptember 15-én

Vettünk egy szelet dinnyét is azt remélve, hogy majd megmozgatja renyhe beleinket, mert problémánk van az ürítkezéssel. Több gyümölcsöt kellene fogyasztanunk. Indulásunk előtt Újvidéken Thomas Mann napló-ját olvastam, abból kiderült, hogy az öreg Mann, ellentétben velünk, sű-rűn kényszerült meglátogatni az árnyékszékét. A hotel vécéje — két férfi és egy női emeletenként —, az autótól melletti motelekével ellentétben. szűk. Olyan szűk, hogy miután az ember bepréselte magát, csak nagy nehezen tudja betenni maga mögött az ajtót. Én rá szoktam ülni — némi kockázattal jár ugyan, de nem tudom másképp. Az otthoni guggolókat szívesebben nem használom. Olyanok, mint a kínozókerek, az olvasás is lehetetlen rajtuk.

A vécé falán a szokványos üzenetek, aforizmák, versikék.

*Barátot keresek,
potenset, férfiasat,
ki hőn szeretne engem
minden áldott nap
tel. 93-064-1224*

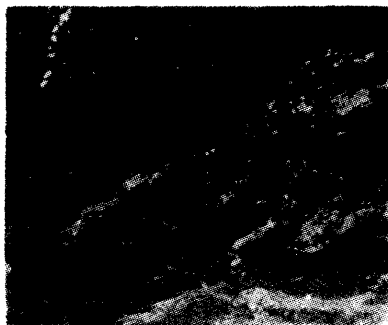
*Faszokat szopok minden kedden kettőtől éjjélig
tel. 234-571-9809*

Nagy nigró faszt keresek a seggembe. 127-es szoba

A versikék közül egy sem kelhet versenyre azzal a mély Ódipuszi fájdalomat kifejező, kissé kezdetleges, de annál egyenesebb kis lírai alkotással, amit odahaza, a Stoteks mellékhelyiségében olvastam:

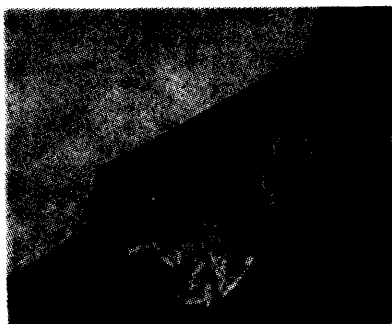
*én mindenkin bosszút álltam
csak apámon nem,
ő megbaszta az én anyám,
én az övét nem.*

A tükör, porcelán és nikkeltiszta, magas fekvésű fenyveseket idéző világa helyett kényelmetlen, összeköpködött szekrénykébe kényszerültem — valamelyik kokainos nyálazhatta így össze. Kokósból van bőven a szomszédságunkban, kínálták nekünk is.

Az óceán San Franciscónál

Elsétáltunk a Municipal Pier-ig, a hatalmas C-alakú mólóig. Útközben betértünk egy antikváriumba; fellapoztuk Andy Warhol egyik könyvét. Harmonikás volt, mint egynéhány meséskönyvem egykor, a különbség

Piscis

csupán az volt, hogy a mesés tájak helyett az olcsó McDonald's éttermek sültkrumplis zacskói bontakoztak ki a szemünk előtt. Le Roi Jones és Philip Lamantia verseskötetei közül vettem meg kettőt. Zita a házakat fényképezte, a mólón pedig a szelíd sirályokat kapta lencsevégre — és két nagy halfejet a betonon. Csaliik lehettek, a rákokat ugyanis úgy fogják, hogy kerek szákokba helyezik, a háló fonatához kötik a húst, s a mólóról a tengerbe lógatják. A rákok belemásznak és kész. Szeretik a húst. A fejeket erjedni hagyta valaki a napon, dülledt szemük az eget fürkészte.

Volt egyszer egy szákom, benne volt a rákom.

Szobánkba visszatérve holminkat a padlón szétszórva találtuk. 20 márká, 10 dollár és a visszatérésre félretett 200 dinár tűnt el.

(Folytatjuk)